

Odisej (*Ulikses*) je bil kralj grškega otoka Itaka, mož Penelope, sin Laerta in oče Telemaha. Odisej je junak Homerjevega epa Odiseja in heroj Trojanske vojne, katere izid naj bi bil odločilen zaradi njegove domislice lesenega konja, imenovanega Trojanski konj, v katerem so se skrivali vojaki. Po desetletnem blodnem potovanju nazaj na rodni otok je pobil vse snubce svoje žene.

Odiseja (*Οδύσσεια: Odísseia*) je grški junaški ep. Domnevni avtor je Homer, vendar se o njegovem avtorstvu porajajo dvomi. Pripovedovanje je namreč epizodično, neprestane so prekinitv glavne zgodbe, kar nakazuje na to, da so pesnitev vedno znova predelovali in ji kaj dodajali. Odiseja je sestavljena iz 24 spevov in je v nekem smislu nadaljevanje Iliade. Oba epa sta vira preučevanja grške družbe v obdobju od 12. do 8. stoletje pr. n. št..

Odiseja opisuje vračanje enega največjih grških junakov trojanske vojne, Odiseja, domov na Itako. Zaradi zamere nekaterim bogovom se potovanje zapleta in traja deset let. Dogajalni prostor je Sredozemlje, kot so ga poznali tedanji grški morjeplovci. V mnogo krajih, opisanih v epu, lahko prepoznamo današnje kraje. Ep poudarja moč človeškega razuma ter drugih vrlin in ne prepušča več vsega volji bogov.

Zgradba epa je dvodelna. V prvem delu (1. - 12. spev) se Odisej vrne na Itako. Tja ga po gostoljubnem sprejemu v njihovi domovini pripeljejo Fajaki. Odisej jim je tam pripovedoval o svojih doživetjih na potovanju. Spopadel se je z enookimi Kiklopi, živel s čarovnico Kirko, potoval po podzemlju Hadu, srečal s sirenami, plul mimo Skile in Karibde in se nazadnje spoznal z nimfo Kalipso, ki mu je, na ukaz bogov pomagala, da je dosegel otok Fajakov. Obenem spremljamo zgodbo Odisejevega sina Telemaha, ki je odšel iskat očeta. Obiskal je njegove soborce izpred Troje in jih prosil za pomoč.

V drugem delu (13. - 24. spev) se na Itaki srečata oče Odisej in sin Telemah. S pomočjo boginje Atene pripravijo maščevanje snubcem, ki, prepričani o Odisejevi smrti, dvorijo njegovi ženi Penelopi. Odisej pobije vse do zadnjega in zopet srečno zavlada na Itaki.

Homer [homêr] (starogrško Όμηρος: Hómēros - *taléc*), antični grški pesnik, najverjetneje živel v 8. stoletju pr. n. št. v Mali Aziji.

O njegovem življenju je znano malo gotovega in nekateri domnevajo, da je zgolj izmišljena oseba. Najverjetneje pa je bil eden rapsodov, potujočih starogrških pevcev, ki so potovali po deželi in ob spremljavi lire peli pesmi. Najverjetneje je bil slep. Njegov rojstni kraj ni znan, zato si ga prisvajajo številna mesta v današnji Grčiji in Turčiji.

Poznavanje Homerjevih del je bil, kot se zdi, del splošne izobrazbe starih Grkov (pozneje tudi Rimljanov). Platon in Aristotel sta ga večkrat citirala, Vergil se je zgledoval po njem pri pisanju svoje Eneide, vpliv njegovih del pa je opaziti v evropski književnosti in umetnosti vse do danes.

Ahil je v grški mitologiji najpomembnejši grški heroj v boju za Trojo; Homer ga opisuje kot lepega in hrabrega vojščaka; velja za prototipskega hoplitskega bojvnika.

Minerva prepreči Ahilu, da bi ubil Agamemnona

Ahil, poveljnik Mirmidoncev, je sin kralja Peleja in morske nimfe Tetis, soproga Demaide in oče Neoptolema.

Mati je Ahila potopila v reko Stiks, da bi ga naredila neranljivega in s tem nesmrtnega. Ker ga je pri tem držala za peto, ni postal popolnoma neranljiv.

Med obleganjem Troje se je sprl z vojaškim poveljnikom Ahajcev (Grkov), Agamemnonom (Menelajevim bratom), zaradi odvzete sužnje Briseide. Le boginja Atena je Ahilu preprečila umor kralja (gl. sliko), na koncu se je zadostil s tem, da ni več hotel sodelovati v bojih. Grška stran je zaradi izgube najdrznejših borcev (Ahila in njegovih Mirmidoncev) začela izgubljati, vendar trmastega Ahila niti odposlanci pod vodstvom prebrisanega Odiseja niso mogli prepričati, naj se omehča. Šele potem, ko je Hektor, trojanski princ, ubil njegovega najboljšega prijatelja Patrokla, se je Ahil vrnil v boj. V dvoboju je Hektorja premagal in v maščevalnem srdcu njegovo truplo vlekli okoli obzidja Troje. Ker se mu je zasmilil Hektorjev oče, plemeniti trojanski kralj Priam, mu je vrnil sinovo truplo, da ga je lahko pokopal z vsemi častmi. Paris, drugi Priamov sin, Hektorjev brat in mož ugrabljene Helene, ga je ubil z zastrupljeno puščico, ki jo je vodil Apolon, tako da ga je zadel v edino ranljivo mesto (Ahilova peta).

Cesar Hadrijan, (117 - 138) ga je razglasil za boga z pridevkom Pontarhos (*Gospodar morij*).

Menelaj Aleksandrijski grški ali egipčanski astronom in matematik, * okoli 70, verjetno Aleksandrija, † okoli 140.

Živel je okoli leta 100 in je bil poleg Herona eden zadnjih učenjakov v Aleksandriji. V mladosti je verjetno živel v Rimu in se je nato preselil v Aleksandrijo. Papos in Prokl sta ga oba imenovala *Menelaj Aleksandrijski*. O njem je pisal tudi Plutarh.

Menelaj se je ukvarjal s sferno geometrijo. Delo o računanju tetiv se ni ohranilo. Njegovo delo *Krogla (Sphaerica)* v treh knjigah se je ohranilo v arabskem in hebrejskem prevodu. Vsebovalo je geometrijo krogle skupaj z obravnavanjem sfernih trikotnikov, kar je pri Evklidu manjkalo. V svojih delih je posebej uporabljal trigonometrijo, še posebno pa geometrijo in astronomijo.

Njegova dela na področju sferne geometrije je naprej razvil Klavdij Ptolemej. Medtem ko je Pulomki, je bila Menelajeva razprava geometrijska, in to strogo v duhu evklidske geometrije.

Znan je njegov izrek. Ta izrek je poznal že Evklid. Menelaj je pokazal da podoben izrek velja tudi za sferni trikotnik. Njegova dela je ohranil ibn Irak. V 16. stoletju je Menelaja prevajal italijanski matematik in astronom Francesco Maurolico.

Ptolemej je v svojem delu *Almagest* zapisal, da je Menelaj 14. januarja 98 opravil opazovanja. Med drugim je opazoval okultacijo Lune in zvezde Akrab (β Škorpionja (β Scorpii)). Okoli leta 100 je Menelaj sestavil zvezdni katalog. tolemejeva astronomija vsebovala veliko računskega dela s šestdesetiškimi.

Hektor je v Homerjevi Iliadi sin trojanskega kralja Priama in Hekube; Andromahin mož in eden glavnih trojanskih junakov.

Ubil ga je Ahil in s tem maščeval smrt Patrokla. Sestra Kasandra mu pred bojem ponuja obradno pijačo.

Paris je bil v grški mitologiji trojanski princ, sin kralja Priama in brat Hektorja. Z ugrabitvijo Helene, špartanske kraljice, je sprožil trojansko vojno, v kateri je s puščico v peto ustrelil Ahila in ga ubil.

Prerokbe ob Parisovemu rojstvu so napovedovale, da bo otrok prinesel propad Troje, zato so ga starši v upanju, da tam ne bo zašel v težave, poslali s pastirji na goro Ida .

Boginje Hera, Atena in Afrodita so bile skupaj z ostalimi Olimpijci povabljene na praznovanje (prisiljene) poroke med Pelejem in Tetido (kasneje se jima je rodil sin Ahil). Boginja prepira Erida zavoljo svoje nagnjenosti k netenju sporov na svatbo ni bila povabljen, zato je iz maščevanja med svate vrgla zlato jabolko z napisom »*Najlepša*«. Med tremi poprej omenjenimi boginjami je slednje nemudoma postalo »jabolko spora«, saj se niso mogle dogovoriti, katera od njih si ga resnično zasluži. Za rabsodnika v sporu je bil izbran Paris, zato ga je vsaka boginja nemudoma skušala pridobiti z obljubami: Hera mu je ponudila politično moč in oblast nad vso Azijo, Atena spretnost v boju, Afrodita pa najlepšo žensko na svetu - Heleno, ženo spartanskega kralja Menelaja. Paris je odločil, da je najlepša Afrodita, ta odločitev pa je privedla do trojanske vojne

Zaradi svoje lepote je Helena pred poroko imela mnogo snubcev. Da bi vzdržal mir med njimi, je Helenin oče Tindareos vse zaprisegel k zaščiti zakona Helene in njenega izbranca (Menelaja). Ko je Paris priplul na ladji, ki jo je zgradil Ferekel, in ugrabil Heleno (po nekaterih različicah naj bi se Helena zaljubila v Parisa in odšla prostovoljno), je vsa Grčija napadla Trojo.

V *Iliadi* je Paris upodobljen kot strahopetec; v dvoboju z Menelajem ga reši Afrodita. Njegovo edino junaško dejanje je ustrelitev Ahila z zastrupljeno puščico - zadel ga je v edini ranljivi del, peto, pri čemer je puščico vodil bog Apolon.

Parisa je ubil Filoktet, vendar tega dejanja Homer ne opisuje. Po Parisovi smrti je Heleno poročil njegov brat Deifob, ki ga je kasneje ubil Menelaj, ženo pa odpeljal nazaj v Sparto.

Dedal je bil v grški mitologiji slaven stavbenik in kipar, ki je imel sina Ikarja. Dedal je tudi poučeval učence, eden izmed njih je bil tudi njegov nečak Talos, ki je bil njegov najbolj bister in nadarjen učenec. Dedalovo najbolj znano delo je bil Labirint, velik blodnjak, v katerega je kralj Minos zaprl Minotavra. Kasneje je pomagal Ariadni in Tezeju z nasvetom, kako najti pot iz Labirinta, po tem, ko bi Tezej ubil pošast.

Po tem, ko je Dedal ubil svojega nečaka Talosa, se je odločil za beg s Krete, skupaj s sinom Ikarjem. Za pobeg je na leseno ogrodje v voskom pritrdil ptičje perje in izdelal krila. Ikarju je naročil, naj ne leti previsoko, saj mu bo sonce stopilo vosek. Ikar ga ni poslušal in je letel previsoko, kar ga je stalo življenja, saj je strmoglavil v morje in se ubil.

Tezej je bil v grški mitologiji sin atenskega kralja Egeja in največji jonski junak.

Njegov oče mu je namenil to vlogo že ob rojstvu in mu je pod težak kamen skrila tri predmete: meč, sandale in ščit. Otrokovi materi (princesi Etri) in njenemu očetu (kralju Piteju), ki sta Tezeja vzgajala, je naročil, da otroku povejo, kdo je njegov oče šele takrat, ko bo dovolj močan, da bo dvignil skalo. Pri šestnajstih letih je napočil čas, da se je Tezej lotil prve naloge, ki mu jo je namenil njegov oče. Dvignil je skalo in našel zakopane predmete. Takoj se je odločil, da odide v Atene in poišče očeta.

Lažja pot do Aten bi bila po morju, vendar se je Tezej odločil za težjo in bolj nevarno pot po kopnem. Na poti skozi Epidaurus je premagal prvega razbojnika, Peripetes, ki ga je do smrti pobil z njegovo gorjačo, ki mu jo je izpulil iz rok. Tezej je tako postal znan po tem, da je nasprotnikom vedno prizadejal tisto, kar so oni prizadejali drugim.

Ariadna (grško *najbolj sveta ali zelo plodna mati*) je v grški mitologiji boginja plodnosti na Kreti. Častili so jo tudi na Naksosu, Delosu, Cipru in v Atenah. Njena rimska »dvojnica« je **Libera**.

V grški mitologiji je Ariadna hči kretskega kralja Minosa in Pasifae. Ko so Atenci umorili njegovega sina, je zasedel Atene. Atence je zavezal, da so vsako leto poslali na Kreto sedem mladeničev in mladenk. Namenjeni so bili za človeške žrtve Minotavru, ki je živel v labirintu. Neko leto se je junak Tezej priključil tej skupini s ciljem, da ubije Minotavra. Na Kreti se je Ariadna zaljubila vanj in mu podarila čaroben meč ter klobčič rdeče niti (*Ariadnina nit*). Tezej je med prodiranjem v labirint odvijal to nit, tako da je po uspešno opravljeni nalogi našel pot iz labirinta. Ko se je Tezej zmagovito vrnil iz labirinta, je Ariadna zbežala z njim, toda Tezej jo je spečo pustil na otoku Naksos. Tu je postala žena Dioniza.

Prometej (grško *Προμηθευς*) je v grški mitologiji eden od Titanov (sin Japeta in Clymene), ki je z Olimpa ukradel ogenj in ga v trsu prinesel ljudem. Za kazen ga je Zeus priklenil na skalo v Kavkazu, kjer mu je orel vsak dan izkljuval jetra, ki so mu čez noč spet zrastle.

Prometej človeštvu prinaša ogenj (Heinrich Friedrich Füger, okrog 1817)

Poleg ognja je Prometej ljudem prinesel še abecedo, številke, umetnost in še mnogo drugih stvari, ki so bile do takrat le v lasti bogov z Olimpa. Naučil jih je tudi oblikovati opeko, obdelovati les, graditi ladje, vozove in sedla, nabirati zdravilna zelišča in mnogo drugih koristnih stvari.

Prometeja je trinajst generacij kasneje osvobodil Heraklej, ki je splezal na goro, ubil orla in razbil okove, s katerimi je bil Prometej priklenjen na skalo.

Zevs (grško Ζεύς: Zeús - nebo, dan) je v grški mitologiji poglavar vseh bogov, bog neba in nevihte. Predstavlja tudi čuvaja državne ureditve, zaščitnika pravice in boga svetlobe. V rimski mitologiji je njegov »dvojnik« Jupiter. Njegov simbol je hrast, v roki drži žezlo in strelo, ob njem pa je njemu posvečeni orel.

Njegova starša sta titan Kronos in Rea, zato so ga prvotno imenovali Kronion ali Kronides. Mati ga je skrivaj rodila na Kreti, kjer ga je dojila koza Amaltea. Poročen je s svojo starejšo sestro Hero, ki mu je rodila Aresa, Hefajsta in Hebo. Njuno zakonsko življenje motijo prepiri zaradi Zevsovega uhajanja k drugim ženam. Z umrljivimi in nesmrtnimi je imel nešteto otrok. Boginja Temis mu je rodila *Hore*, *Moire* in *Nimfe*. Titanova hči Leto mu je rodila Apolona in Artemido, Titanova hči Diona pa Afrodito. Boginja Demetra mu je rodila Persefono, Mnemosine pa devet muz. Z Atlasovo hčerjo Maio se mu je rodil Hermes. Umrljive ljubice, ki zapeljuje v različnih podobah, so mu rodile kopico junakov. Alkmene, ki se ji je približal v podobi njenega moža Amfitriona, mu je rodila junaka Herakla; Danao je zapeljal v podobi zlatega dežja in rodila mu je Perzeja; Europo je odpeljal v podobi bika na Kreto, kjer mu je rodila tri sinove: Minosa, Radamantisa in Sarpedona; Ledi se je približal kot labod in je rodila Heleno in Dioskura (Dvojčka); Antiopo je zapeljal kot satir in rodila mu je dvojčka Amfiona in Zeta; Semela mu je rodila Dionisa; lepo Ijo je spremenil v belo kravo, da ga Hera ne bi zasačila pri grehu; Kalisto pa je spremenil v medvedko, da bi jo rešil pred ljubosumno Hero.

Medeja je bila v grški mitologiji hči kolhidskega kralja Eeta, Apsirtova sestra. Jazonu je pomagala pri pobegu s Kolhide, kasneje pa je postala njegova žena.

Jazon je bil v grški mitologiji heroj, ki se je s skupino Argonavtov podal na iskanje zlatega runa. Njegov oče je bil *Ezon*, kralj *Iolcusa*, njegova mati pa *Amfinoma*.

Antigona je v grški mitologiji heroinja in princesa. Bila je hči Ojdipa in Jokaste. Klasično različico njene sage opisuje istoimenska Sofoklejeva drama, ki je bila verjetno prvič izvedena leta 442 pr. n. št. Obstajajo tudi drugi viri, ki delno odstopajo od tega opisa.

Tragedija temelji na mitu o Tebanski kraljevi družini.

Antigona je s sestro Ismeno spremljala slepega očeta Ojdipa v pregnanstvo. Zatočišče je našla v Kolonu blizu Aten. Ko jo je stric Kreon hotel ugrabiti, jo je rešil Tezej. Po Ojdipovi smrti se je vrnila v Tebe, da bi preprečila prerokovan dvoboj bratov. Po Ojdipovem odhodu sta si oblast v Tebah delila njegova sinova Polinejk in Eteokles. Ko je brat pregnal Polinejka, je ta zbral vojake in začel oblegati Tebe. V spopadu sta se brata medsebojno ubila. Tu se začne delo Sofokleja.

Sapfo [sapfó] (atiška grščina Σαπφώ: Sapfó, eolska grščina Ψάπφα: Psápfa), antična grška pesnica, * med 630 pr. n. št. in 612 pr. n. št., Eres, otok Lesbos, Grčija.

Sapfo naj bi bila majhne postave in temne polti. Bila je poročena in imela je hčer. Njena poezija ji je prinesla tako slavo, da so ji v sicilskih Sirakuzah ob obisku v čast postavili spomenik. Njena družina je bila politično dejavna, zato je Sapfo veliko potovala. V svojem življenju je vodila višjo dekliško šolo. Najverjetneje so bile njene učenke predmet njene poezije, ki predstavlja vrh grške monodične lirike.

Bila je lirski pesnica, ki je razvila lastno sapphiško kitico. Njej pripisujejo vodenje esteskega gibanja, ki se je nagibalo stran od klasičnih tem bogov k temam izkušnje človeškega posameznika. Epigram, ki ga pripisujejo Platonu, jo označuje kot »deseto muzo«.

Večinoma je pisala ljubezenske pesmi, od katerih so se ohranili le delci, z izjemo ene celotne pesmi, *Molitve Afroditi*. Glede na ugled, ki ga je uživala v svojem času, je svet v njenem delu izgubil dragocen zaklad. Nekatere od teh pesmi so bile naslovljene na ženske. Beseda *lezbijka* je izpeljana iz imena otoka Lesbos, od koder je prihajala Sapfo. Zaradi homoseksualnih vsebin in nedvoumne erotičnosti njenega dela krščanska cerkev ni odobraval, kar je verjeten razlog, da se to ni ohranilo, saj so prepisovanje odklanjali, dela pa tudi dejavno uničevali. Gledano iz zgodovinskega stališča je Sapfo prihajala iz plemiške družine, imela tri brate, se poročila in rodila najmanj eno hčerko, bila iz političnih razlogov pregnana v Sirakuze, od koder se je vrnila leta 581 pr. n. št. in umrla v starosti.

Orfej in Evridika je staro-grška bajka, ki jo je napisal Ovidij.

Glavna oseba je največji grški mitični pesnik Orfej, ki je sin traškega kralja Ojagra in muze Kaliope. Poročen je bil z lepo najado Evridiko, ki jo je imel zelo rad. Nekoč jo je pičila kača. Njene smrti ni prenesel in sklenil je, da gre v grško podzemlje Had po ženo. V deželi mrtvih je kralja in kraljico očaral s svojo pesmijo. Vrnila sta mu Evridiko vendar pod pogojem, da se na poti nazaj na svet ne bo ozrl. Orfej se je v strahu, ker med hojo za seboj ni slišal njenih korakov, ozrl in jo tako za večno izgubil. Pevec se je sam vrnil med ljudi, kjer je na svojo liro igral samo še žalostne pesmi. Njegova smrt je bila tragična. Postal je namreč žrtev bakhantk, čistilk boga, vina in veseljačenja Bakha. Njegova lira se je spremenila v ozvezdje.

Tantal je bil grški mitološki kralj Lidije in eden velikih grešnikov.

Tantal je bil kot sin kralja bogov Zeusa eden redkih smrtnikov, ki mu je bilo dano udeleževati se poječin bogov na Olimpu. Bil je njihov ljubljene in varovanec. Zaradi vsega tega si je začel Tantal domišljati, da je enak bogovom, saj je pil njihov nektar in jedel ambrozijo z njihove mize.

Nekega dne je nek deček ukradel kipec iz templja boga Zeusa na Kreti in ga prinesel Tantal. Ta ga je skrtil pred bogovi in tajil, da ve, kje se nahaja. Mislil je namreč, da bogovi ne vedo za njegovo skrivnost. Bogovi so sicer vedeli, da Tantal skriva kipec a so upali, da bo Tantal, ko se bo naveličal kipca, le uvidel svojo zmoto in ga vrnil v tempelj. Tantal pa je dejstvo, da mu ni nobeden od bogov dal vedeti, da je njegovo ravnanje napačno, le še potrdilo prepričanje, da jim je enak. Sklenil je, da bo še enkrat preizkusil njihovo vsevednost. Ubil je lastnega sina Pelopa in njegovo meso postregel bogovom, ko jih je naslednjič povabil k sebi v goste. Vsi bogovi razen zamišljene boginje Demetre, ki je pojedla košček mesa, so ogorčeni vstali od mize in zahtevali od Zeusa pravično kazen za grešnega kralja. Ta je ob spoznanju, da so bogovi kljub vsemu vsevedni začel prositi odpuščanja, kar pa ni pomagalo. Zevs je pahnil Tantara v Tartar, kjer ga je čakala huda kazen. Pelopa so obudili v življenje, manjkajoči kos mesa na lopatici, ki ga je pojedla Demetra, pa so mu nadomestili s koščkom slonovine. Tako so se vsi njegovi potomci rodili z belim znamenjem na tem delu telesa.

Sizif je bil grški mitološki kralj in ustanovitelj mesta Korint.

Sizif je dal na skali nad novo ustanovljenim mestom Korint zgraditi veličasten grad, ki pa ni imel pitne vode. Zato je Sizif poskušal priti do izvira sveže vode preko bogov. Izkoristil je spor med kraljem bogov, Zevsom in rečnim kraljem Azopom. Azopu je izdal kje se skriva Zevs in v zameno za informacijo mu je Azop daroval izvir pitne vode na gradu. Zevsa je sizifovo dejanje razjezilo, zato je ponj poslal Tanatosa, smrt. Sizif je smrt zvijačno ujel in jo zaprl v temnico. Od takrat naprej ni umrl več noben človek na svetu. Zevs je še enkrat pobesnel in poslal boga Aresa, da je osvobodil smrt, ki je Sizifa odpeljala v Hades. Sizif, ki je pričakoval tak rezultat je že pred tem naročil ženi, naj ne žaluje za njim in mu ne položi v grob darov, ki jih je bilo po tedanjih šegah treba priložiti mrtvemu. Žena ga je ubogala in je celo slavila njegovo smrt. Sizif je v Hadesu tarnal nad njenim početjem in si izboril, da mu je Tanatos dovolil izhod iz Hadesa, da bi ženo opomnil na njene dolžnosti. Sizif je tako pobegnil iz sveta mrtvih in priredil veliko zabavo na račun bogov. To je Zevsa tako razjezilo, da je namenil Sizifu naložiti grozno kazen in ga poslati v Tartar. Ponovno je ponj poslal Tanatosa, ki se je z njim vrnil v Hades.